

ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ВІЙСЬКОВИХ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Г. Ш. Коваль

к. психол. н., доцент, доцент кафедри
диференціальної і спеціальної психології, ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Емоції та емоційні стани належать до неодмінних аспектів людського життя, супроводжуючи його діяльність та впливаючи на механізм і динаміку психічних процесів. Психологічна наука вивчає емоції з огляду на різноманітні підходи, включаючи детерміністські, когнітивні, функціональні, диференційовані та еклектичні. Більшість дослідників визначають емоції як біологічно обґрунтовані психологічні стани, що виникають внаслідок нейрофізіологічних змін. Багато психологів-науковців досліджували базові емоції, створюючи різні підходи та теорії: В. Вундт, У. Джеймс, П. Екман, К. Ізард та інші [2, 4, 5]. Дослідники пропонували різну кількість та класифікації емоцій. Однією з найвідоміших є класифікація К. Ізарда, який виділив 11 фундаментальних емоцій: задоволення, здивування, огірок, гнів, зневага, горе, сором, провина, страх, збентеження, інтерес (хвилювання) [3].

Емоції включають три складові рівні: фізіологічний, суб'єктивний та експресивний [1]. Емоційна реакція та емоційний стан відрізняються за тривалістю.

Емоційні стани є психофізіологічним наслідком емоцій. Як об'єкт дослідження, вони є індивідуальними, багатомірними, змінюваними і часто несвідомими. Емоційні стани пов'язані з інстинктами, потребами, мотивами і відображають ставлення людини до інших людей, подій та явищ у вигляді тимчасових переживань. Основні форми емоційних станів включають настрій, афективний стан, стрес, дистрес, фрустрацію. Однією з найбільш сучасних

моделей емоцій є EQuator. Модель пропонує чотири базові класи емоційних станів: страх, гнів, смуток, радість.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вивчення емоційних станів з урахуванням специфіки екстремальних умов діяльності, що характерні для військового стану в Україні.

Метою є дослідити особливості емоційних станів.

Методи дослідження включають аналіз наукових джерел, психолого-діагностичні методи з використанням психодіагностичних методик та математичну статистику.

Дослідження емоційних станів та індивідуально-психологічних рис військових у екстремальних умовах показали наявність загального тенденційно-оптимістичного стану у більшості респондентів. Також виявлено, що опитувані військовослужбовці зберігають помірний рівень тривожності та гармонійний емоційний стан.

При дослідженні індивідуально-психологічних рис військових також були виявлені деякі типологічні особливості. Найбільш поширеними типами інстинктів учасників дослідження були лібертофільний, змішаний, дігнітофільний та дослідницький типи, які характеризуються зосередженістю на змінах, спрямованістю на збереження свободи, гідності та честі. Найменший прояв мав егофільний тип інстинкту, який характеризуються низькою адаптивністю, консерватизмом та підозрілістю.

Була встановлена залежність між наявністю освіти та емоційним фоном: з вищою військовою освітою спостерігався більш гірший фон емоцій у порівнянні з військовослужбовцями без відповідної освіти. Також військові з вищою освітою мали трохи вищий рівень тривожності порівняно з військовими без відповідної освіти.

Сімейний статус також впливав на емоційний фон опитуваних військовослужбовців. Одружені військові мали більш позитивний фон емоційного настрою, у той час як неодружені

проявляли більш песимістичні емоційні типи. Ситуативна тривожність була однаковою для обох груп, але особистісна тривожність була більш вираженою у неодружених.

Залежності між шкалами методик показали, що менша ситуативна тривожність сприяє більш позитивному емоційному стану, в той час як напруженість та конституційна тривога свідчать про нижчий рівень оптимістичних емоцій. Також збільшення ситуативної тривожності призводить до збільшення особистісної тривожності.

Отримані результати є практично цінними, оскільки дозволяють виявляти вплив емоційних станів на поведінку військових та розробляти і здійснювати необхідні корекційні заходи. У зв'язку з цим подальші дослідження з даної проблематики повинні бути лонгітюдними та проводитися з урахуванням соціальних трансформацій сучасної України.

Література

1. Карпенко О. С. Настрій як психологічна категорія. *Психологічний часопис*. 2014. Вип. 4, Т. 4. С. 75–86.
2. Примостка А. О. Аналіз теорій емоцій та їх використання для побудови математичних моделей емоційного стану людини. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». № 5, 2017. С. 129–146.
3. Cicchetti, D. Reflections on Carroll Izard's Contributions: Influences on Diverse Scientific Disciplines and Personal Recollections. *Emotion Review*. 2015-04. Vol. 7, iss. 2. P. 104–109.
4. Wundt W. *Outlines of psychology* (С.Н. Judd, Trans.). NY: G. E. Stechert, 1897. 368 p.
5. James W. What is an emotion? *Mind*. 1884. vol. os-IX (34). P. 188–205.